

Perleugle *Aegolius funereus*

Global utbredelse

Perleugla er sirkumpolart utbredt. Den hekker i hele barskogsbeltet, tvers over Eurasia og Nord-Amerika, samt i fjellbarskoger lenger sør, f.eks. i Alpene og Rocky Mountains, med flere underarter.

Norsk utbredelse og habitatvalg

Perleugla hekker i barskog, unntaksvis i bjørkebeltet, over det meste av landet, men er fåtallig på Vestlandet. Atlas-kartet viser en utbredelse som i store trekk stemmer med hva som tidligere var kjent. Imidlertid forekommer perleugla mer vanlig på Sørlandet (se Bengtson 1990), og tilsynelatende sjeldnere i indre deler av Finnmark. Dessuten hekker den i Vesterålen samt i Rogaland, Sogn og Fjordane (se Håland & Ugelvik 1989) og Hordaland (flere funn i 1992).

Perleugla lever hovedsaklig av smågnagere og spissmus, men fugler opptil trostestørrelse kan utgjøre en markert andel av dietten i år og områder med lav tilgang på småpattedyr (Sonerud 1991b). Byttet lokaliseres i stor grad ved hjelp av hørsel. Derfor sitter perleugla lavt når den jakter (Bye m.fl. 1992), og kan utnytte tett skog. Mesteparten av året foretrekker den eldre skog, men rett etter at snøen forsvinner om våren jakter den også mye ute på hogstflater (Sonerud 1986, Sonerud m.fl. 1986, Jacobsen 1989, Bye 1990). Om dagen sitter perleugla i ro og godt skjult, fortrinnsvis i tett, yngre skog (Jacobsen 1989, Bye 1990). Den foretrekker å hekke i hulrom i frittstående trær, f.eks. på hogstflater (Sonerud 1985a).

I smågnagerår hekker parene vanligvis 1-3 km fra hverandre, av og til helt ned til 150 m. Leveområdet til 14 radioinstrumenterte perleugler (12 hanner og 2 hunner) i hekketiden var 1.1-9.4 km², gjennomsnittlig 3.4 km² (Sonerud m.fl. 1986, Jacobsen 1989, Bye 1990).

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

I de fleste barskogsområder i Norge er perleugla den vanligste ugla. I visse år er nok antall hekkende par hos oss nær 10.000, i andre år mindre enn 1000. Bare etablerte hanner utgjør en stedegen norsk bestand. De fleste hunnene er nomadiske med en felles bestand for Fennoskandia og Russland vest for Ural. Ungfuglene vandrer ofte lange avstander innen dette området før de slår seg ned for første hekking.

Intet tyder på vesentlige endringer i forekomsten av perleugle i Norge i de senere årene. Tilbudet av hulrom for hekking er den kritiske faktoren. Fordi svartspetten er avhengig av gamle trær for uthakking av reirhull, er perleugla indirekte avhengig av gammel skog.

Hekkebiologi

Å påvise tilstedeværelsen av den nattaktive perleugla er vanskelig, unntatt i smågnagerår når hannene synger for å avvertere ledig reirhull. Da kan den høres regelmessig i januar-juni, hyppigst i mars-april. Det

er imidlertid ingen entydig sammenheng mellom forekomsten av syngende hanner og størrelsen på hekkebestanden (se Sonerud 1991b). Hekking kan påvises ved å skrape på trær med egnet reirhull, fordi de fleste hunnene vil reagere umiddelbart med å hoppe opp i åpningen. Denne atferden er en tilpasning til å unngå å bli tatt av mår (Sonerud 1985a). Imidlertid blir 10-80% av hunnene liggende, flest i perioden rundt klekking, og flest i områder med lite mår (Sonerud 1985a).

Perleugla foretrekker nye reirhull, sannsynligvis fordi risikoen for predasjon fra mår er minst i slike (Sonerud 1985b, 1989, se også Sonerud 1991a,b). Eggleggingen kan foregå fra begynnelsen av mars i smågnagerens toppår, og til slutten av juni i det foregående oppgangsåret. Tidspunkt og kullstørrelse bestemmes av tilgangen på smågnagere. Både bigyni og biandri forekommer regulært (Solheim 1983, Carlsson m.fl. 1987, Sonerud 1988, Korpimäki 1991). I høyproduktiv lavlandsskog nær kulturmark kan perleugla hekke de fleste år. I lavproduktiv og høyereliggende skog hekker den oftest bare i ett av smågnagerperiodens 3-4 år. Ubredelseskartet vil derfor i stor grad gjenspeile om Atlas-rutene ble undersøkt i smågnagerår.

Trekkforhold

Hos perleugla flytter de fleste hunnene seg nomadisk etter hvor smågnagerne er tallrike, og hekker sannsynligvis nesten hvert år. Hunner merket på reir i Norge er funnet igjen opptil 728 km unna (Sonerud m.fl. 1988). De fleste hannene er derimot stasjonære når de har funnet seg et reirhull, og hekker oftest bare 1-2 ganger i hver smågnagerperiode. Ungfugler av begge kjønn vandrer over store avstander, opptil 1020 km for individer merket i Norge (Sonerud m.fl. 1988, Sonerud 1991b). Ungfugler og voksne hunner flytter lenger når smågnagerbestanden er lav enn når den er høy (Sonerud m.fl. 1988).

Geir A. Sonerud

Perleugle *Aegolius funereus*

451 ● Konstatert hekking

147 ● Sannsynlig hekking

199 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

